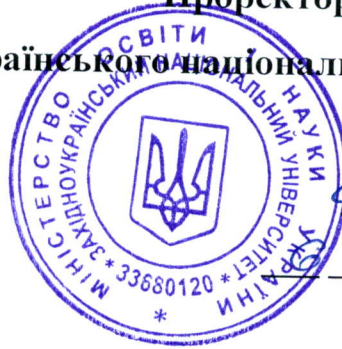


ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи
Західноукраїнського національного університету



Микола ДИВАК

[Signature]
2026 р.

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертації Буковського Миколи Миколайовича на тему
«Податкові стратегії держави в умовах гібридних викликів і загроз»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 07 - Управління та адміністрування
за спеціальністю 072 - Фінанси, банківська справа та страхування**

Витяг

із протоколу засідання фахового семінару кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
від 05 січня 2026 року

Присутні: викладачі кафедри фінансів ім. С.І. Юрія.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження Буковського Миколи Миколайовича на тему «Податкові стратегії держави в умовах гібридних викликів і загроз», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 07 - Управління та адміністрування за спеціальністю 072 - Фінанси, банківська справа та страхування щодо його наукової новизни, теоретичного та практичного значення результатів.

Слухали:

Доповідь здобувача Буковського Миколи Миколайовича про результати дисертаційного дослідження.

Доповідач обґрунтував актуальність обраної теми, визначив мету та завдання, охарактеризував об'єкт та предмет дослідження, виклав основні положення наукової новизни та практичного значення. Під час презентації автор аргументував вплив гібридних викликів і загроз на забезпечення фіскальної стійкості та адаптивності держави, оцінку ефективності здійснюваних заходів податкового стратегування для мінімізації наслідків впливу гібридних шоків на економіку держави, її податкову та митну складову. Було представлено авторське тлумачення понять «економічні стратегії» та «податкові стратегії», показано роль податкового стратегування у забезпеченні фіскальної стійкості, а також економічного розвитку в умовах невизначеності.

Автор обґрунтував необхідність концептуального переосмислення сутності здійснюваних заходів податкового реформування, які в умовах воєнного стану не можуть бути реалізовані через точкові зміни чи тактичні корективи, оскільки динаміка екзогенних і ендегенних загроз зумовлює здійснення комплексу заходів податкового стратегування як елементу національних стратегій забезпечення оборони, зміцнення та сталого розвитку.

Окремо було висвітлено генезис існуючих у вітчизняній та зарубіжній практиці податкових стратегій з позиції їх здатності забезпечувати належний рівень фіскальної стійкості та адаптивності в умовах гібридних загроз і структурних зламів, а також проведене наукове обґрунтування пріоритетних напрямів їх формування для забезпечення фіскальної резильєнтності, економічної модернізації та сталого розвитку держави в умовах системної невизначеності та протидії зовнішній агресії.

Здобувач окреслив концептуалізацію сутності та передумов інституційної трансформації податкових стратегій в розрізі здійснюваних заходів податкового реформування під впливом загроз гібридного характеру з ідентифікацією сутнісних характеристик гібридних викликів як чинників інституціональної дестабілізації в сфері фіску. Було обґрунтовано комплексний підхід до побудови концепту податкової стратегії держави на основі переосмислення її функціонального призначення в умовах невизначеності, цифрових трансгресій та євроінтеграційного вектору

розвитку України. Застосування такого підходу дозволило здійснити інституційну систематизацію багаторівневих податкових стратегій (глобальних, регіональних та національних), сформованих у відповідь на зростання глобальної нестабільності, особливо після 2014 та 2022 років. Аналіз показав, що гібридні виклики трансформували глобальну фінансову архітектуру, спровокувавши уряди на здійснення оперативної адаптації стабілізаційних та антикризових фінансових інструментів. Це дало змогу обґрунтувати ключові вимоги до архітектури національної податкової стратегії України.

Під час презентації автор висвітлив проблемні аспекти прагматики реалізації інституційних механізмів антикризових податкових стратегій держави та здійснення тактичних заходів нейтралізації впливу гібридних викликів і загроз. Було обґрунтовано сутнісні характеристики існуючих в правовому полі податкових стратегій, здійснено аналіз їх концептуальних положень, що дало змогу окреслити тріаду взаємопов'язаних імперативів (забезпечення, адаптації та захисту), а також комплексу принципів (фінансової мілітаризації, цілісності, резильєнтності, превенції) і критеріїв ефективності (фінансової, інституційної, економічної), що забезпечують їх оперативність та керованість у надзвичайних умовах; та актуалізовано необхідність зміни класичних моделей державного стратегування загалом, та в податковій сфері зокрема для оперативного реагування на внутрішні та зовнішні шоки, спричинені загостренням геополітичної напруги та військовою агресією.

Обґрунтовано, що стратегічна оптимізація податкового портфелю для України із застосуванням емпіричних інструментів Парето-фронту, дозволила дійти висновку про структурний компроміс між мобілізацією доходів, рівнем оподаткування та фінансуванням суспільних благ, та на основі отриманих результатів аргументувати спектр керованих сценаріїв. Це дало змогу визначити недостатню антикризовість традиційних детермінованих моделей, на основі яких встановлювались стратегічні імперативи в умовах системної невизначеності та актуалізувати важливість врахування поведінкових реакцій

(з урахуванням кривої Лаффера) для оцінки поведінки економічних агентів при зміні податкового навантаження.

Обґрунтовано особливості реалізації інституційних механізмів податкового та митного адміністрування в умовах гібридних загроз, та здійснена оцінка ефективності податкового та митного адміністрування, на основі аналізу особливостей побудови організаційної структури, показників фіскальної результативності, рівня технологічності/цифровізації та якості здійснюваних заходів для мінімізації наслідків впливу гібридних викликів. Це дає змогу ідентифікувати необхідні заходи податкового реформування, виявляти інституційні дисфункції та здійснювати превентивні заходи, що є критично важливим для підвищення стійкості фіскальної системи.

Здобувачем було окреслено пріоритетні напрями податкового стратегування України для подолання та попередження ймовірних наслідків впливу гібридних викликів на основі побудови емпіричного Парето-фронту для оптимізації рішень податкового реформування, ідентифікації точок «оптимуму» при встановленні стратегічних імператив реалізації податкової політики в умовах системної невизначеності та означенні напрямів формування антикризової податкової стратегії на основі врахування економічного, резильєнтного та морально-етичного контексту.

Після завершення доповіді Буковському М.М. присутніми були поставлені такі запитання:

Д.е.н., проф. Кириленко О.П.:

1) Який вплив мають гібридні виклики і загрози на фіскальну безпеку держави, та які наслідки цього впливу в аналізованому періоді були Вами виявлені?

2) В чому полягає зміна філософії податкового стратегування в умовах військового стану та які невідкладні кроки необхідно здійснювати для забезпечення фіскальної стійкості в сучасних умовах?

Д.е.н., проф. Сидорчук А.А.:

1) У дисертації зазначено, що податкові стратегії є цілеспрямованою сукупністю заходів, що здійснюють суб'єкти державного управління, та які

спрямовані на забезпечення динамічних процесів зміни та оновлення структури, функцій та співвідношення інститутів оподаткування. Яким чином ці заходи повинні узгоджуватись з іншими стратегіями та який вплив реформування інститутів оподаткування здійснює на інші сфери державотворення?

2) Які заходи антикризового податкового реформування були найбільш ефективними у 2014-2025 роках?

Д.е.н., проф. Горин В.П.:

1) У роботі використано терміни «національна стратегія», «податкова стратегія», і «антикризова податкова стратегія». Поясніть які принципи та ключові засади співставності та підпорядкованості елементів стратегування Ви розглядаєте?

2) Чому в дисертації наголошується на визначальній ролі інституціонального підходу в дослідженні податкових стратегій в умовах гібридних викликів і загроз?

Д.е.н., проф. Крисоватий А.І.:

1) В чому полягає недостатня придатність класичних моделей податкового стратегування щодо реагування на внутрішні і зовнішні шоки?

2) Які сутнісні характеристики антикризової податкової стратегії, як доктринального документу, на основі якого окреслюються засади забезпечення фіскальної стійкості держави та динамічної адаптації податкової системи держави в умовах глибоких викликів і загроз Ви виділяєте?

К.е.н., доцент Валігура В.А. (рецензент) :

1) Які результати оцінки ефективності інституційних механізмів податкового та митного адміністрування в умовах гібридних загроз Вами встановлено?

2) Яким чином цифровізація вплинула на показники ефективності податкового та митного адміністрування?

К.е.н., доцент Герчаківський С.Д.:

1) Що гальмує імплементацію ключових євроінтеграційних механізмів (на прикладі NCTS, AEO) та знижує їх фіскальну результативність?

2) Які ключові принципи повинні бути покладені в основу при формуванні єдиної ієрархічної вертикалі стратегування, що узгоджують цілі антикризової економічної стратегії з вимогами гармонізації із законодавством ЄС.

На всі питання дисертант дав повні відповіді, що характеризує достатній рівень його підготовки.

Науковий керівник, д.е.н., проф. Сидорович О.Ю. виступила із висновком, в якому зазначено про актуальність теми дослідження, публікацію наукових статей та апробацію результатів дослідження.

Як показав аналіз змісту, тема дисертаційної роботи Буковського М.М. «Податкові стратегії держави в умовах гібридних викликів і загроз», є актуальною в сучасних умовах. Актуальність теми зумовлена ключовою роллю податкового стратегування у забезпеченні сталого економічного розвитку, підтриманні макрофінансової стабільності та зміцненні фіскальної безпеки держави. У сучасних умовах глобальної нестабільності, воєнних викликів, трансформаційних змін глобального фіскального простору та цифровізації, питання антикризового податкового стратегування набувають особливого значення. Від ефективності функціонування податкової системи залежить довіра до фіскальних інститутів, рівень підприємницької діяльності суб'єктів господарювання, показники інвестиційної активності, рівень забезпечення соціальними стандартами та характеристики відновлення економіки України.

Окреслені в роботі концептуально-методологічні засади податкового стратегування шляхом обґрунтування сутнісних характеристик антикризової податкової стратегії, актуалізували необхідність зміни класичних моделей стратегування для оперативного реагування на внутрішні та зовнішні шоки, спричинені загостренням геополітичної напруги та війною. Це дало змогу концептуалізувати теоретико-методологічні засади податкового стратегування, що ґрунтуються на аналізі генезису існуючих у вітчизняній та зарубіжній практиці податкових стратегій з позиції їхньої здатності забезпечувати належний рівень фіскальної стійкості та адаптивності в умовах гібридних

загроз і структурних зламів, а також у науковому обґрунтуванні пріоритетних напрямів їх формування для забезпечення фінансової резильєнтності, економічної модернізації та сталого розвитку держави в умовах системної невизначеності та протидії зовнішній агресії.

Крім того, результати дослідження демонструють здатність Буковського М.М. самостійно вирішувати складні наукові та прикладні завдання, володіння методологією наукового аналізу та компетентність у сфері фінансів, банківської справи та страхування, що підтверджено активною апробацією результатів на міжнародних і всеукраїнських конференціях. У підсумку науковий керівник зазначив, що дисертація Буковського М.М. є завершеною та самостійною роботою і може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій вченій раді.

Після цього слово було надано **рецензентам** дисертаційної роботи:

К.е.н., доц. Валігура В.А., висловив свою думку, що дослідження присвячене науковому обґрунтуванню та розробці теоретичних і прикладних основ побудови податкових стратегій держави в умовах гібридних викликів і загроз, визначенню їх ролі у забезпеченні фінансової безпеки держави та удосконаленню механізмів нейтралізації наслідків гібридних впливів.

Актуальність теми дисертаційної роботи зумовлена особливою важливістю врахування впливу гібридних викликів і загроз на функціонування держави і особливо її податкової складової, що може бути окреслена у трьох взаємопов'язаних вимірах: в концептуальному аспекті дослідження автор актуалізує необхідність зміни підходів, пов'язаних з переходом до проактивного стратегування замість ситуативного реагування на кризи; у прагматичному аспекті, актуальність дослідження полягає у аналізі елементів податкового механізму та його здатності оперативно реагувати на внутрішні та зовнішні шоки, ефективності забезпечення мобілізації фінансових ресурсів в умовах військового стану, що актуалізується забезпеченням потреб оборони та безпеки. При окресленні пріоритетів податкового реформування було визначено нові підходи до побудови податкової стратегії, головним пріоритетом якої є синхронізація податкових реформ із євроінтеграційними, інвестиційними та оборонними стратегіями держави, а також забезпечення

інституційної легітимності податкової системи, що є ключем до підвищення податкової дисципліни та зниження тіньової економіки.

Наукова новизна полягає в розробленні й обґрунтуванні теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо формування та реалізації податкових стратегій держави в умовах гібридних викликів і загроз. Дисертація має теоретико-прикладний характер, а її результати можуть бути використані у науково-дослідній діяльності для подальшого окреслення напрямів, елементів та інструментів податкового стратегування та зміцнення фіскальної стійкості держави; у нормативно-правовій діяльності для вдосконалення законодавчих та інших нормативних актів у сфері податкової та митної політик; а також у практичній діяльності під час розробки та реалізації різнорівневих стратегій управління державними фінансами.

Дисертація Буковського М.М. на тему «Податкові стратегії держави в умовах гібридних викликів і загроз» може бути рекомендована для захисту у разовій спеціалізованій вченій раді для отримання ступеня доктора філософії з відповідної спеціальності.

К.е.н., доцент Герчаківський С.Д.: зазначив, що дисертація на тему «Податкові стратегії держави в умовах гібридних викликів і загроз» є комплексним науковим дослідженням, спрямованим на розв'язання актуального науково-практичного завдання. Автор продемонстрував глибоке опрацювання проблематики податкового стратегування та запропонував обґрунтовані напрями її вирішення. Наукова новизна результатів дослідження полягає у запропонованому авторському трактуванні податкової стратегії; обґрунтуванні концептуально-методологічних засад антикризової податкової стратегії; напрямів стратегічної оптимізації податкового портфелю для України із застосуванням емпіричних інструментів Парето-фронту; використанням ризик-орієнтованого підходу до моделювання фіскального простору на основі методу Монте-Карло; здійсненій інституційній систематизації багаторівневих податкових стратегій в період особливо масштабного впливу гібридних викликів і загроз 2014-2025 рр.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості

використання теоретико-методичних напрацювань дослідження та прикладних рекомендацій щодо удосконалення елементів податкового стратегування як у науково-дослідницькій сфері, що було здійснено при роботі над розділом «Пріоритети фіскальної політики в контексті соціально-економічного розвитку» науково-дослідної теми Західноукраїнського національного університету «Пріоритети фіскальної політики України в умовах дивергенції митно-податкових інститутів (державний реєстраційний номер 0122U000765) та при наданні науково-професійних послуг за госп. договірною темою: «Наукове консультування щодо удосконалення інституційного забезпечення розроблення та реалізації бюджетної політики в територіальній громаді». Основні положення та результати дисертаційного дослідження впроваджені у навчальний процес Західноукраїнського національного університету при поглибленні змістового наповнення та розробки курсів: «Податкова система», «Фінанси», «Податковий менеджмент» в рамках підготовки здобувачів вищої освіти за освітньою програмою «Фінанси» на першому та другому рівні здобуття вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (довідка № 126-28/2806 від 03.12.2025 р., видана Західноукраїнським національним університетом). Результати дисертаційного дослідження щодо окреслення напрямів формування антикризової податкової стратегії на рівні держави та регіонів використані в діяльності Управління стратегічного розвитку міста Тернопільської міської ради (довідка від 08.12.2025 №90/2).

Дисертація Буковського М.М. на тему «Податкові стратегії держави в умовах гібридних викликів і загроз», може бути рекомендована для захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

На підставі результатів обговорення присутні на засіданні

УХВАЛИЛИ:

1) Прийняти висновок щодо дисертаційної роботи Буковського Миколи Миколайовича на тему «Податкові стратегії держави в умовах гібридних викликів і загроз» як такої, що відповідає вимогам, які заявлені до дисертацій.

2) Пропонувати Вченій раді університету прийняти висновок фахового семінару та затвердити склад разової спеціалізованої вченої ради із захисту дисертаційної роботи Буковського Миколи Миколайовича.

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертаційного дослідження Буковського Миколи Миколайовича
на тему**

«Податкові стратегії держави в умовах гібридних викликів і загроз»

**Обґрунтування вибору теми дослідження та її зв'язок із планами наукових
робіт університету**

Вибір теми дисертаційного дослідження «Податкові стратегії держави в умовах гібридних викликів і загроз» зумовлений тим, що фіскальна стійкість є критичною передумовою збереження національної безпеки та економічної суверенності. В умовах гібридної агресії податкова система перетворюється з інструменту простого наповнення бюджету на ключовий механізм фінансування оборони, підтримки життєдіяльності економіки та забезпечення соціальної стабільності. Неадекватні або застарілі податкові стратегії в цей період можуть призвести до фіскального виснаження, поглиблення тіньової економіки, втрати довіри бізнесу та, як наслідок, до руйнування інституційної спроможності держави протистояти зовнішнім загрозам.

Актуальність дослідження зумовлена обмеженістю та недостатньою адаптивністю чинної системи податкового стратегування, яка виявляється функціонально не достатньо узгодженою із сучасними викликами: цифровою трансгресією, ескалацією гібридних впливів та пріоритетами євроінтеграції. Проблема набуває критичного значення в умовах повномасштабної агресії, де фіскальна стійкість є ключовим елементом національної безпеки, зумовлюючи гостру потребу у розробці адаптивних податкових стратегій, здатних забезпечити максимальну мобілізацію податкових ресурсів для забезпечення захисту та безпеки держави при одночасному запобіганні тінізації та збереженні економічної активності. Актуальність посилюється необхідністю підвищення

інституційної резильєнтності податкової системи через кардинальну трансформацію податкового і митного адміністрування на проактивне, високотехнологічне та прозоре, що вимагає відмови від традиційних моделей стратегування, які є неефективними в умовах системної невизначеності, на користь ризик-орієнтованих підходів та прискореної гармонізації податкової політики з механізмами Європейського Союзу.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до планів науково-дослідних робіт кафедри фінансів імені С.І. Юрія Західноукраїнського національного університету в межах науково-дослідної теми «Пріоритети фіскальної політики України в умовах дивергенції митно-податкових інститутів (державний реєстраційний номер 0122U000765)» зокрема при виконанні розділу на тему «Пріоритети фіскальної політики в контексті соціально-економічного розвитку» та роботи з надання науково- професійних послуг за господарським договором на тему: «Наукове консультування щодо удосконалення інституційного забезпечення розроблення та реалізації бюджетної політики в територіальній громаді». Результати дисертаційного дослідження щодо окреслення напрямів формування антикризової податкової стратегії на рівні держави та регіонів використані в роботі Управління стратегічного розвитку міста Тернопільської міської ради (довідка від 08.12.2025 №90/2). Основні положення та результати дисертаційного дослідження впроваджені у навчальний процес Західноукраїнського національного університету при поглибленні змістового наповнення та розробки дисциплін: «Податкова система», «Фінанси», «Податковий менеджмент» в рамках підготовки здобувачів вищої освіти за освітньою програмою «Фінанси» на першому та другому рівні здобуття вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (довідка № 126-28/2806 від 03.12.2025 р., видана Західноукраїнським національним університетом).

Мета, завдання та методи дослідження. Об'єкт та предмет дослідження

Мета дисертаційної роботи полягає у концептуалізації теоретико-методологічних засад податкового стратегування, що ґрунтується на аналізі генезису існуючих у вітчизняній та зарубіжній практиці податкових стратегій з

позиції їхньої здатності забезпечувати належний рівень фіскальної стійкості та адаптивності в умовах гібридних загроз і структурних зламів, а також у науковому обґрунтуванні пріоритетних напрямів їх формування для забезпечення фіскальної резильєнтності, економічної модернізації та сталого розвитку держави в умовах системної невизначеності та протидії зовнішній агресії. Для досягнення окресленої мети визначено сукупність завдань, які полягають у необхідності:

- ✓ концептуалізації сутності та передумов інституційної трансформації податкових стратегій під впливом загроз гібридного характеру з ідентифікацією сутнісних характеристик гібридних викликів як чинників інституціональної дестабілізації в сфері фіску;

- ✓ окресленні генезису податкового стратегування в умовах детермінованих ризиків в Україні (у період 2014-2025 рр.);

- ✓ побудови концепту податкової стратегії держави на основі переосмислення її функціонального призначення в умовах невизначеності;

- ✓ дослідженні прагматики ефективності реалізації інституційних механізмів антикризових податкових стратегій держави та здійснення тактичних заходів нейтралізації впливу гібридних викликів і загроз;

- ✓ проведенні оцінки ефективності реалізації інституційних механізмів податкового та митного адміністрування;

- ✓ розкритті особливостей трансформації податкових стратегій країн світу в умовах глобальної невизначеності;

- ✓ визначенні пріоритетних напрямів податкового стратегування України для подолання та попередження гібридних викликів на основі побудови емпіричного Парето-фронту для оптимізації рішень податкового реформування;

- ✓ ідентифікації точок «оптимуму» при встановленні стратегічних імперативів реалізації податкової політики в умовах системної невизначеності;

- ✓ означення напрямів формування антикризової податкової стратегії на основі врахування економічного, резильєнтного та морально-етичного контексту.

Об'єктом дослідження є податкові стратегії держави.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методологічних засад, принципів, методик планування та заходів податкового стратегування, що забезпечують довгострокову стійкість, динамічну адаптацію, ефективну та паритетну реалізацію податкової політики держави в умовах гібридних викликів, загроз та високої невизначеності внутрішнього і зовнішнього середовища.

Для реалізації поставлених у дисертаційній роботі завдань та досягнення визначеної мети використано такі методи та прийоми: інституційний підхід, діалектичний, історичний та логічний методи, зокрема при дослідженні генезису податкового стратегування в Україні, та при концептуалізації сутності та передумов інституційної трансформації податкових стратегій (§§ 1.2, 1.3). При розкритті сутнісної характеристики гібридних викликів як чинників дестабілізації у сфері фіску (§ 1.1), а також при концептуальному переосмисленні функціонального призначення податкової стратегії (§ 1.3) застосовані методи теоретичного узагальнення: аналіз і синтез, індукція і дедукція, що дозволило сформулювати концепт податкової стратегії держави. Метод причинно-наслідкового зв'язку та абстрактно-логічний метод використані при розкритті взаємозв'язку між гібридними загрозами та необхідністю трансформації податкових стратегій країн світу (§ 2.3), а також при удосконаленні інституційних механізмів податкового та митного адміністрування (§ 2.2). Методи економіко-статистичного аналізу, порівняння та оцінки ефективності застосовані при здійсненні оцінки дієвості інституційних механізмів реалізації антикризових податкових стратегій та адміністративних заходів (§§ 2.1, 2.2). Табличний та графічний методи використані для узагальнення показників та візуалізації даних, зокрема для демонстрації динаміки змін ефективності адміністрування та податкового навантаження. Методи групування, порівняння та абстрагування, які зокрема застосовані для оптимізації податкового портфелю для України та ідентифікації точок «оптимуму» (§§ 3.1, 3.2), а також при побудові емпіричного Парето-фронту в умовах невизначеності. Метод системного аналізу та прогнозування використано при визначенні стратегічних імперативів реалізації податкової

політики (§ 3.2) та формуванні напрямів антикризової податкової стратегії, що включає економічний, резилентний та морально-етичний виміри (§ 3.3).

Інформаційною базою дослідження слугують наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених, матеріали науково-практичних конференцій, семінарів, круглих столів з питань формування, реалізації стратегічних та тактичних податкових заходів; міжнародні та національні нормативно-правові документи, які регламентують формування національних податкових стратегій; дані Міністерства фінансів України, Державної податкової та Державної митної служб України; фахові публікації, аналітичні матеріали та дані інтернет-джерел.

Наукові положення, розроблені особисто дисертантом та їх новизна

У результаті проведеного дослідження сформовано ряд наукових положень та висновків, а саме:

удосконалено:

- авторське трактування податкової стратегії, як цілеспрямованої сукупності заходів, що здійснюють суб'єкти державного управління, що спрямовані на забезпечення динамічних процесів зміни та оновлення структури, функцій та співвідношення інститутів оподаткування (формальних і неформальних) на основі відповідних методик планування та принципів впливу для забезпечення досягнення довгострокової стійкості, динамічної адаптації та ефективної реалізації податкової системи держави в умовах високої невизначеності внутрішнього та зовнішнього середовища;

- дослідження генезису податкового стратегування в умовах детермінованих ризиків в Україні в період 2014-2025 рр, щодо особливостей формування та реалізації стратегічних актів в сфері управління державними фінансами та її податковій складовій;

- напрями стратегічної оптимізації податкового портфелю для України із застосуванням емпіричних інструментів Парето-фронту, що дозволило дійти висновку про структурний компроміс між мобілізацією доходів, ціною оподаткування та фінансуванням суспільних благ, який загострюється у воєнний час та аргументувати, що результати розрахованого Парето-фронту доцільно використовувати для формування набору керованих політик, між

якими можливе перемикання залежно від безпекових ризиків та зовнішнього фінансування. Це дало змогу обґрунтувати недостатність традиційних детермінованих моделей, на основі яких встановлювались стратегічні імперативи в умовах системної невизначеності та актуалізувати важливість врахування поведінкових реакцій (з урахуванням кривої Лаффера) для оцінки поведінки економічних агентів при зміні податкового навантаження;

- інституційну систематизацію багаторівневих податкових стратегій (глобальних, регіональних та національних), сформованих у відповідь на зростання глобальної нестабільності, особливо після 2014 та 2022 років. Аналіз показав, що гібридні виклики трансформували глобальну фінансову архітектуру, спровокувавши уряди на «security turn» (безпековий поворот) та оперативну адаптацію фіскальних інструментів. Було ідентифіковано параметри успішності та антикризовий спектр заходів (зниження ставок, податкові стимули, пільги для інвесторів), які використовуються у світі. Це дало змогу обґрунтувати ключові вимоги до архітектоніки національної податкової стратегії України, зокрема, використовуючи як бенчмарк механізм середньострокового фіскально-структурного планування ЄС (наприклад, Регламент ЄС 2024/12637) для координації фіскальних показників із реформами, інвестиціями та оборонними стратегіями.

- застосування ризик-орієнтованого підходу до моделювання фіскального простору з використанням методу Монте-Карло, що дозволило перейти від нормативу «максимізації доходів» до нормативу фіскальної стійкості в умовах системної невизначеності. У результаті розрахунків встановлено, що оптимальне податкове навантаження зміщується з 27-31% (довоєнні умови) до 14-20% (воєнні умови), щоб мінімізувати втрати податкової бази та запобігти тінізації. Завдяки симуляціям, було згенеровано емпіричний розподіл прогнозних значень, що забезпечило оцінку нелінійного характеру залежності та асиметричності ризиків, створюючи принципово важливу методологічну основу для формування антикризової податкової політики України;

- концептуально-методологічні засади податкового стратегування шляхом обґрунтування сутнісних характеристик антикризової податкової стратегії, що

актуалізувало необхідність зміни класичних моделей стратегування для оперативного реагування на внутрішні та зовнішні шоки, спричинені загостренням геополітичної напруги та військовими конфліктами. Це дало змогу окреслити тріаду взаємопов'язаних імперативів (забезпечення, адаптації та захисту), а також комплексу принципів (фіскальної мілітаризації, цілісності, резильєнтності, превенції) і критеріїв ефективності (фіскальної, інституційної, економічної), що забезпечують її оперативність та керованість у надзвичайних умовах;

одержали подальший розвиток:

- теоретико-методологічні положення щодо ролі податкової системи як ключового елементу забезпечення фінансової та економічної стійкості держави в умовах протидії гібридним викликам і загрозам, з визначенням їх спектру розгортання на різних рівнях (інфраструктурному, економічному, інституційному), та аргументувати гостру необхідність побудови податкової стратегії, яка б поєднувала правові, інституційні та технологічні заходи на засадах відмови від хаотичного, ситуативного впливу до антикризового стратегічного управління на рівні держави, окресленого відповідними доктринальними документами;

- трактування сутності поняття «податкового реформування», яке полягає у концептуалізації його як динамічного процесу генезису існуючих інститутів оподаткування відповідно до видозмінених умов функціонування суспільства, де має місце відмова від пасивної адаптації до нової реальності шляхом внесення фрагментарних коректив, та натомість здійснюється системна реконцептуалізація фундаментальних принципів організації національної податкової системи з формуванням інституційної архітекτονіки податкового реформування як проактивного, усвідомленого та телеологічно орієнтованого процесу конструювання якісно нової інституціональної конфігурації у сфері фіску;

- дослідження реалізації інституційних механізмів податкового та митного адміністрування в умовах гібридних загроз, на основі чого було окреслено напрями оцінки ефективності адміністрування, які охоплює організаційну

структуру, фінансову результативність, рівень технологічності/цифровізації та якість протидії гібридним викликам. Це дає змогу ідентифікувати необхідні заходи податкового реформування, виявляти інституційні дисфункції та здійснювати превентивні заходи, що є критично важливим для підвищення стійкості фінансової системи;

- наукові розробки концептуальних засад реалізації антикризової податкової стратегії, що дало змогу обґрунтувати її як цілісний інструмент національного оборони та захисту в умовах гібридних загроз. Аргументовано, що ефективна стратегія має охоплювати тріаду взаємозалежних вимірів: економічний (фінансова мобілізація), резильєнтний (інституційна стійкість) та морально-етичний (фінансова справедливість). Це дало змогу обґрунтувати, що податкова стратегія для України повинна поєднувати жорсткі вимоги фінансової мобілізації з довгостроковими інституційними цілями резильєнтності та моральної справедливості.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються

Дисертаційна робота Буковського Миколи Миколайовича на тему: «Податкові стратегії держави в умовах гібридних викликів і загроз» має чітку, логічно побудовану структуру, яка відповідає вимогам до характеру та змісту наукових праць і дозволяє послідовно, у повному обсязі викласти основні теоретичні та практичні результати дослідження.

Якісний аналіз змісту дисертації свідчить про комплексне й системне вивчення автором проблемних питань досліджуваної теми. Автор продемонстрував уміння використовувати сучасну методологію наукових досліджень, ґрунтуючись на інституційному, системному, міждисциплінарному, функціональному, процесному, факторному та структурному підходах.

Текстовий виклад результатів дослідження вдало доповнений графічними та табличними матеріалами. Основні наукові положення логічно та переконливо аргументовані, а в необхідних випадках підкріплені фактичними даними. Залучення широкої бази літературних джерел, аналітичні оцінки здобувача, узагальнення фактологічних даних стали підґрунтям для

обґрунтованості наукових положень, висновків і практичних рекомендацій, викладених у дисертаційній роботі.

Наукові висновки та рекомендації відзначаються достовірністю, що забезпечена використанням чинного нормативно-правового поля, актуальних статистичних джерел та інформаційно—аналітичних систем. Висновки повністю відповідають задекларованим елементам наукової новизни та свідчать про високий рівень наукової зрілості дисертанта.

Практичне значення роботи

Дисертація має теоретико-прикладний характер, а тому її висновки та пропозиції можуть бути використані у:

- науково-дослідній діяльності — для подальшого вивчення додаткових аспектів та дослідження способів реалізації податкового стратегування в умовах системної невизначеності, гібридних викликів та прискореної євроінтеграції; для розробки ризик-орієнтованих моделей фіскального простору та оцінки ефективності антикризових фіскальних механізмів;

- нормативно-правовій та законотворчій діяльності — для удосконалення чинної та формування законодавчої та нормативно-правової бази у сфері податкової політики, реалізації митного та податкового адміністрування;

- практичному середовищі— для розробки та впровадження антикризових податкових стратегій, спрямованих на збалансовану мобілізацію доходів та підвищення інституційної стійкості податкової системи в умовах воєнного стану.

Пропозиції, сформульовані у дисертації впроваджені у навчальний процес Західноукраїнського національного університету при поглибленні змістового наповнення та розробки дисциплін: «Податкова система», «Фінанси», «Податковий менеджмент» в рамках підготовки здобувачів вищої освіти за освітньою програмою «Фінанси» на першому та другому рівні здобуття вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (довідка № 126-28/2806 від 03.12.2025 р., видана Західноукраїнським національним університетом).

Повнота викладення матеріалів дисертації в публікаціях та особистий

внесок у них автора

Основні положення і висновки дисертації викладені у 13 наукових працях загальним, обсягом 7,03 д.а. (особисто автору належить 5,35 д.а.), з яких 5 статей в українських фахових виданнях з фінансів, банківської справи та страхування; 8 тез доповідей за результатами участі в роботі всеукраїнських та міжнародних науково— практичних конференцій та апробації на наукових заходах.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях:

1. Сидорович О. Ю., Буковський М. М., Ярошович А. Ю. Цифрові інструменти податкового адміністрування: сучасні тенденції та перспективи. *Інноваційна економіка*. 2024. № 4. С. 218-230. DOI: 10.37332/2309-1533.2024.4.26 URL: <https://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/1378> (особистий внесок автора – 0,45 друк. арк.)
2. Сидорович О., Буковський М. Напрями реформування інститутів оподаткування України в умовах гібридних викликів і загроз. *Фінансовий простір*. 2025. № 1-2. С. 168-181. DOI: [https://doi.org/10.30970/fp.1-2\(55\).2025.168180181](https://doi.org/10.30970/fp.1-2(55).2025.168180181) (особистий внесок автора – 0,6 друк. арк.)
3. Буковський М.М., Михайляк Ю.З. Фінансова конкуренція країн та трансформація податкових стратегій в умовах глобальної невизначеності та гібридних викликів. *Інноваційна економіка*. 2025. №2. С. 122-31. DOI: <https://doi.org/10.37332/>. (особистий внесок автора – 0,85 друк. арк.)
4. Сидорович О.Ю., Буковський М.М. Оцінка ефективності податкових амністій як механізму зміцнення інституційної стійкості держави в умовах кризи. *Вісник економіки*. 2025. №4. С.109-120. DOI: [10.35774/visnyk2025.04.109](https://doi.org/10.35774/visnyk2025.04.109) (особистий внесок автора – 0,75 друк. арк.)
5. Буковський М. Аналіз ефективності діяльності ДПС України в умовах гібридних викликів і загроз. *Економічний аналіз*. 2025. Том 35. № 3. С. 465-478. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2025.03.465> (особистий внесок автора – 1,15 друк. арк.)

Публікації за матеріалами конференцій та апробації на наукових заходах:

6. Буковський М.М. Податкова система України в умовах воєнного стану: резильєнтний та морально-етичний аспект. Збірник матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. студ. і молод. вчених «Фінанси та облік в умовах глобальної невизначеності та безпекових ризиків» (м. Тернопіль, 27 трав. 2025 р.). Ч. 2. Тернопіль: ЗУНУ, 2025.2025. С. 51-53. *(особистий внесок автора – 0,18 друк. арк.)*

7. Сидорович О., Буковський М. Управління державним боргом в умовах військової агресії. Збірник наукових праць кафедри фінансів ім. С. І. Юрія «Актуальні питання фінансової науки та практики» Західноукраїнського національного університету. Вип. 1. Тернопіль: ЗУНУ, 2024. С.165-168. *(особистий внесок автора – 0,23 друк. арк.)*

8. Буковський М.М. Інституційне забезпечення фіскальної стійкості України: виклики воєнного стану та напрямки трансформації. Збірник наукових праць Фінансове забезпечення сталого розвитку. Тернопіль. ЗУНУ, 2024. Вип. 4. Ч. 2. С. 83-86. *(особистий внесок автора – 0,2 друк. арк.)*

9. Буковський М.М. Інституційна архітектура оподаткування в Україні в умовах воєнного стану. Матеріали XII Міжнародної науково- практичної конференції «Стратегії, моделі та технології управління економічними системами» SMTESM-2025. 11 грудня 2025 року. Хмельницький національний університет. м. Хмельницький. С. 319-322. *(особистий внесок автора – 0,15 друк. арк.)*

10.Буковський М.М. Інформаційне забезпечення взаємодії фіскальних інституцій держави в умовах гідридних викликів і загроз. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції Комунікація як чинник транспарентності соціальної взаємодії. Ера цифровізації. (м. Тернопіль, Західноукраїнський національний університет, 23–24 жовтня 2025 р.) / ред. кол.: А. І. Крисоватий, З. М. Лободіна, О. Є. Коваль, В. П. Горин, А. М. Іванова, В. В. Сідляр, М. М. Шестерняк, Ю. Ф. Вовчук. Тернопіль : ЗУНУ, 2025. С. 85-87. *(особистий внесок автора – 0,25 друк. арк.)*

11.Буковський М.М. Інституційна міцність інститутів оподаткування в контексті нейтралізації гібридних викликів і загроз. Конференція «Фінансово-управлінські інновації як драйвер сталого розвитку в умовах сучасних викликів». Хмельницький. 7.11.2025. С. 19-21 (0,169 д.а.) *(особистий внесок автора – 0,17 друк. арк.)*

12.Сидорович О.Ю., Буковський М.М. Класифікація інструментів податкового адміністрування // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених «Фінансові механізми забезпечення відновлення економіки України в сучасних умовах» (м. Ірпінь, 26 лютого 2025 р.). Ірпінь: ДПУ, 2025. С. 426-428. *(особистий внесок автора – 0,17 друк. арк.)*

13.Буковський М.М. Роль податкової політики держави у зміцненні економічного фронту під час війни та криз // Збірник тез доповідей 7-ої міжнар. наук.-практ. конференції Фінансові інструменти сталого розвитку економіки: матер. (Чернівці, 10 квітня 2025 р.). Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2025. С. 106-109. *(особистий внесок автора – 0,2 друк. арк.)*

Текст дисертаційної роботи пройшов перевірку на наявність текстових запозичень в системі «StrikePiagarism». За результатами перевірки, виявлено відсутність текстових запозичень без належного посилання на джерело та встановлено, що дисертаційна робота Буковського Миколи Миколайовича на тему: «Податкові стратегії держави в умовах гібридних викликів і загроз», відповідає принципам академічної доброчесності.

Апробація матеріалів дисертації

Дисертаційне дослідження виконане і обговорене на кафедрі фінансів імені С.І. Юрія Західноукраїнського національного університету. Положення і висновки дисертації обговорювались на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях: Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів і молодих вчених «Фінанси та облік в умовах глобальної невизначеності та безпекових ризиків» (м. Тернопіль, 27 трав. 2025 р.); XII Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегії,

моделі та технології управління економічними системами» SMTESM-2025. (м. Хмельницький, 11 грудня 2025 року); IV Міжнародній науково-практичній конференції «Комунікація як чинник транспарентності соціальної взаємодії. Ера цифровізації» (м. Тернопіль, 23–24 жовтня 2025 р.); конференції «Фінансово-управлінські інновації як драйвер сталого розвитку в умовах сучасних викликів» (Хмельницький. 7.11.2025); II Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених «Фінансові механізми забезпечення відновлення економіки України в сучасних умовах» (м. Ірпінь, 26 лютого 2025 р.); 7-мій міжнародній науково-практичній конференції «Фінансові інструменти сталого розвитку економіки» (Чернівці, 10 квітня 2025 р.), а також були апробовані за результатами наукових та наукових заходів, що здійснювались в Західноукраїнському національному університету та були опубліковані в збірниках тез, зокрема: Збірник наукових праць «Фінансове забезпечення сталого розвитку». Тернопіль. ЗУНУ, 2024; Збірник наукових праць кафедри фінансів ім. С. І. Юрія «Актуальні питання фінансової науки та практики».

Оцінка мови та стилю дисертації

Дисертація написана діловою українською мовою. Стил подачі матеріалу дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій характеризується системністю, науковістю, логічністю, інформаційною насиченістю, якістю, що забезпечує легкість і доступність сприйняття матеріалу.

Відповідність дисертації нормативно встановленим вимогам та можливість подання до захисту

Враховуючи актуальність теми дисертацій, обґрунтованість отриманих результатів, наукову новизну і практичне значення виконаних досліджень, повноту викладення матеріалів дисертацій в наукових працях, що відповідають вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою КМУ від 12.01.2022 р. №44 (зі змінами від 21.03.2022 р. № 341) та

напрямку наукового дослідження освітньо—наукової програми ЗУНУ, структурний підрозділ рекомендує подати дисертаційну роботу Буковського Миколи Миколайовича на тему: «Податкові стратегії держави в умовах гібридних викликів і загроз», на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 072 — «Фінанси, банківська справа та страхування» до захисту в разову спеціалізовану раду.

У результаті розгляду дисертації Буковського Миколи Миколайовича та повноти публікації основних результатів дослідження:

УХВАЛИЛИ:

1. Пропонувати Вченій раді університету такий склад разової спеціалізованої вченої ради:

Голова разової спеціалізованої вченої ради:

Крисоватий Андрій Ігорович, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів ім. С.І. Юрія Західноукраїнського національного університету;

Рецензенти:

Валігура Володимир Андрійович, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія Західноукраїнського національного університету;

Герчаківський Святослав Дем'янович, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія Західноукраїнського національного університету.

Опоненти:

Мельник Віктор Миколайович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, І проректор Національної академії статистики, обліку та аудиту;

Абрамова Алла Сергіївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича.

2. Рекомендувати новоствореній разовій спеціалізованій вченій раді прийняти дисертаційну роботу Буковського Миколи Миколайовича на тему: «Податкові стратегії держави в умовах гібридних викликів і загроз», до захисту.

Головуюча на засіданні
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів ім. С.І. Юрія

Ольга КИРИЛЕНКО